

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

-

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

19 §: Ympäristöministeriön tulee pyytää lausunto valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista Suomen metsäkeskukselta.

Perustelu: 87 % Suomen maa-alasta on metsää ja Metsäkeskus on metsälainsäädäntöä valvova viranomainen. Tavoitteet koskevat merkittävästi Metsäkeskuksen toimialaa.

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

Maakuntakaavojen tulee sisältää vain ne asiat, jotka lainsäädäntö vaatii ja jotka kaavalla on tarkoitus ratkaista. Turhat ja liian yksityiskohtaiset ja mahdollisesti ajassa muuttuvat merkinnät (esim. luontotieto) ohjaavat huomion pois kaavassa ratkaistavina olevista asioista. Yksityiskohtaiset kaavassa esitettyjen merkintöjen ja määräysten (kaavaratkaisujen) perusteet voidaan hyvin esittää esimerkiksi kaavaselostuksessa, jolloin kaavan tarkoitus ja merkinnät korostuvat ja käytettävyys paranee sekä päätösten perusteena ollut tieto säilyy. Kaava myös kestää aikaa paremmin, kun ajassa muuttuvat merkinnät eivät ole sen sisältöä rapauttamassa (esimerkiksi muuttuva eliölajin esiintyminen). Tämä myös korostaa sitä, että eri viranomaisten ylläpitämä tieto esimerkiksi suojelualueisiin, muinaismuistoihin tai metsälain 10 §:n kohteisiin löytyy ajantasaisena kyseisen teeman viranomaiselta, ei päivä päivältä vanhentuvasta kaavasta.

On tärkeää, että laissa on todettu, että kaava ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa. On myös tärkeää, että Laissa kaavojen toteuttamisesta (101 a §) on määritelty metsätaloudelle rajoitusta aiheuttavan merkinnän ja määräyksen kriteerit.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

Yleiskaavojen tulee sisältää vain ne asiat, lainsäädäntö vaatii ja jotka kaavalla on tarkoitus ratkaista. Turhat ja liian yksityiskohtaiset ja mahdollisesti ajassa muuttuvat (esim. luontotieto) merkinnät ohjaavat huomion pois kaavassa ratkaistavina olevista asioista. Yksityiskohtaiset kaavassa esitettyjen merkintöjen ja määräysten (kaavaratkaisujen) perusteet voidaan hyvin esittää esimerkiksi kaavaselostuksessa, jolloin kaavan tarkoitus ja merkinnät korostuvat ja käytettävyys paranee sekä päätösten perusteena ollut tieto säilyy. Kaava myös kestää aikaa paremmin, kun ajassa muuttuvat merkinnät eivät ole sen sisältöä rapauttamassa (esimerkiksi muuttuva eliölajin esiintyminen). Tämä myös korostaa sitä, että eri viranomaisten ylläpitämä tieto esimerkiksi suojelualueisiin, muinaismuistoihin tai metsälain 10 §:n kohteisiin löytyy ajantasaisena kyseisen teeman viranomaiselta, ei päivä päivältä vanhentuvasta kaavasta.

Määräaikaisten merkintöjen käyttöä eri yleiskaavojen teemoissa tulisi käyttää nykyistä useammin. Esimerkiksi jos metsäalueelle suunniteltu tuuli- tai aurinkovoimala tai teollisuusalue ei toteudu 10 vuoden kuluessa, kaavan voisi laittaa määräajalla kumoutumaan. Tällöin maankäyttö palaisi entiselleen ilman erillistä kaavan kumoamisprosessia, eikä alueet jäisi roikkumaan väärään maankäyttömuotoon.

On tärkeää, että laissa on todettu, että kaava ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa. On myös tärkeää, että Laissa kaavojen toteuttamisesta (101 a §) on määritelty metsätaloudelle rajoitusta aiheuttavan merkinnän ja määräyksen vaikutuksen kriteerit.

Strategiset yleiskaavat tulisi tehdä oikeusvaikutuksettomina niiden suuren epätarkkuuden vuoksi. Oikeusvaikutteisena strateginen yleiskaava kuitenkin ohjaa esimerkiksi sitä, missä metsälaki (ja muu sen voimassaoloon perustuva lainsäädäntö) on voimassa. Strategiset maankäyttösuunnitelmakartat tulisi kunnissa tehdä vaikkapa osana maapoliittista ohjelmaa.

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

Asemakaavojen tulee sisältää vain ne asiat, lainsäädäntö vaatii ja jotka kaavalla on tarkoitus ratkaista. Turhat ja liian yksityiskohtaiset ja mahdollisesti ajassa muuttuvat (esim. luontotieto) merkinnät ohjaavat huomion pois kaavassa ratkaistavina olevista asioista. Yksityiskohtaiset kaavassa esitettyjen merkintöjen ja määräysten (kaavaratkaisujen) perusteet voidaan hyvin esittää esimerkiksi kaavaselostuksessa, jolloin kaavan tarkoitus korostuu ja käytettävyys paranee sekä päätösten perusteena ollut tieto säilyy. Kaava myös kestää aikaa paremmin, kun tarpeettomat merkinnät eivät

ole sen sisältöä rapauttamassa (esimerkiksi muuttuva eliölajin esiintyminen). Tämä myös korostaa sitä, että eri viranomaisten ylläpitämä tieto esimerkiksi suojelualueisiin ja muinaismuistoihin kohteisiin löytyy ajantasaisena kyseisen teeman viranomaiselta, ei päivä päivältä vanhentuvasta kaavasta.

On myös tärkeää, että Laissa kaavojen toteuttamisesta (101 a §) on määritelty metsätaloudelle rajoitusta aiheuttavan merkinnän ja määräyksen vaikutuksen kriteerit.

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

On hyvä asia, että perustelujen mukaan (s. 120) ”Asuinrakennuksilla tarkoitettaisiin sekä pysyvään asumiseen että loma-asumiseen tarkoitettuja rakennuksia.”

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

On tärkeää, että aurinkovoimarakentamista ei ohjata metsämaalle. Metsäkatoon tulee kiinnittää huomio myös siirtolinjojen sijoittelussa. Aurinkovoima tulisi sijoittaa teollisiin ympäristöihin, joissa ihmisen vaikutus on jo muuttanut maiseman.

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

On hyvä, että maanomistajalla on oikeus aloitteellisuuteen ja tekemiseen ranta-
asemakaavoituksessa. Tuulivoimarakentamista koskeva kaavoitus on paikoitellen ruuhkauttanut kuntien kaavoitusta.

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Vuotuisesta kaavoituskatsauksesta luopuminen vähentää kansalaisten tiedonsaantia kaavoituksesta. Kotiin jaettuna se on toiminut usein herätteenä kaavoituksen vireilletuloon. Harvalla osallisella on tapana käydä yhtä säännöllisesti katsomassa kunnan tietoverkossa olevaa ajantasaista tietoa.

On hyvä, että lakiehdotukseen on sisällytetty velvollisuus tiedottaa ulkopaikkakuntalaisia maanomistajia, kun kaava tulee nähtäville. Tämä tiedottaminen tulisi tehdä jo kaavan vireilletulovaiheessa, jotta osalliset pääsisivät mukaan kaavan valmisteluun heti sen alkuvaiheesta

lähtien. Ehdotusvaiheessa vaikuttamisen mahdollisuudet kaavan sisältöön ovat yleensä varsin vähäiset.

Se, että yksittäisen kaavahankkeen tiedottamisvelvollisuutta suoraan osallisille maanomistajille heikennetään, johtaa omaisuuden suojan heikkenemiseen. Se on myös vastainen hallitusohjelman tavoitteelle vahvistaa metsänomistajan päätösvaltaa omista metsistään. Näkemyksemme mukaan hyvä hallintotapa edellyttää, että jos kaavamerkintä tai määräys sisältää rajoituksen maanomistajan maankäytölle, tulisi häntä siitä tiedottaa - asuinpaikasta riippumatta.

On erinomaisen hyvä, että Suomen metsäkeskus on lisätty viranomaisneuvotteluun kutsuttavien tahojen joukkoon. 86 prosenttia Suomen maa-alasta on metsää.

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

On hyvä, että maanomistajalla on oikeus aloitteellisuuteen ja tekemiseen ranta-
asemakaavoituksessa. Tuulivoimarakentamista koskeva kaavoitus on paikoitellen ruuhkauttanut kuntien kaavoitusta.

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

Kansalista kaupunkipuistoa koskevassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa tulee olla ohjeet alueen metsien käsittelylle ja määräykselle siitä, onko metsälaki voimassa ja millä puiston osa-alueilla.

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksiantoa koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on lainsäädännön mukaan mm. edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä. Metsäkeskuksen tehtävänä on myös metsäalan viranomaisena valvoa Suomen metsälainsäädäntöä mm. metsälain, lain metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä (metka), metsitystukilain ja metsätuholain perusteella. Kaavoituksella säädetään paitsi alueiden

käytöstä yleisesti, niin myös siitä, missä metsälaki ja siihen pohjautuva muu lainsäädäntö on voimassa ja missä ei. Tässä tehtävässä tulee ajoittain vastaan kaavoitusratkaisuja, jotka saattavat tarpeettomasti evätä metsälain ja siihen liittyvien lakien voimassaolon. Tämä voi aiheuttaa metsänomistajalle suuriakin tappioita, kun esimerkiksi metsätalouden tukia ei alueelle voida myöntää. Siksi on tärkeää, että Metsäkeskuksella on valitusoikeus toimialaansa kuuluvissa asioissa.

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

Suomen metsäkeskus on aiemmin ottanut kantaa, että kaava tulisi voimaan vasta sitten, kun se hyväksymisen jälkeen on saatavilla valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallissa valtakunnallisen rajapinnan kautta.

Valtakunnallisessa rajapinnassa tulisi olla saatavilla myös rakennuskielto- rakentamisrajoitus- ja toimenpiderajoitusalueet siltä osin, kun ne ovat voimassa kaavan valmistelun aikana.

Kommentti luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

Alueidenkäyttölaissa on todettu, että kaava ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Tässä laissa kaavojen toteuttamisesta (101 a §) on todettu, että jos kaavan rajoituksesta aiheutuu vähäistä suurempaa haittaa, on maanomistaja oikeus korvaukseen kunnalta. On tärkeää, että pykälässä 101 a on määritelty metsätaloudelle rajoitusta aiheuttavan korvauksen kriteerit (300 € / ≥ 4 %).

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Haataja Jyrki
Suomen metsäkeskus